

ESGLÉSIA DE MENORCA

**Butlletí oficial
del Bisbat**

Núm. 11 Novembre 1988

SUMARI

DOCUMENTS DEL BISBE	255
46.- Corresponsabilitat solidària dels agents de pastoral.	
SES CATEQUESIS DEL BISBE	
47.- Transmetre l'experiència de Déu.	
48.- Seül	
49.- Església universal	
50.- Església particular	
DE SECRETARIA GENERAL	260
Congrés «Parròquia evangelitzadora»	
Dia de l'Església diocesana	
Confirmacions 1988	
Calendari de diverses activitats diocesanes del curs 1988-89	
DEL CONSELL DEL PRESBITERI	262
Full informatiu del mes de juny	
Full inforamtiu del mes de setembre	
Reflexió sobre la proposta de feina	
DEL SEMINARI	268
Inauguració del curs 1988-89	
Memòria del curs 1987-88	
INFORMACIO DIOCESANA	271
Activitats del Sr. Bisbe	
Campaments d'estiu	
Jornada d'estiu	
Jornada dels equips de la Mare de Déu	
Inici dels curss de catequesi, a l'arxiprestat de Ciutadella.	
Curset per a catequistes, a Ferreries	
Inauguració del curs 1988-89 del Seminari	
DE LA CONFERENCIA EPISCOPAL ESPANYOLA	276
Instrucció de la Comissió Permanent: «La fe catòlica de los pueblos de España»	
Nota de la Comissió episcopal de Mitjans de Comunicació Social.	
A propòsito de «La última tentación de Cristo»	

DOCUMENTS DEL BISBE

46.- CORRESPONSABILITAT SOLIDARIA DELS AGENTS DE PASTORAL

En iniciar-se aquest curs 1988-89, no vull que manqui una paraula meva d'animació i d'encoratjament a tots els agents de pastoral, sacerdots, religiosos/ses i seglars, imbuits en la tasca quotidiana del servei a la nostra diòcesi. Una paraula al mateix temps engrescadora i que assenyali uns objectius que hem proposat de realitzar durant aquest curs.

Certament que l'objectiu primari i més important és el de realitzar, amb tota cura, la feina habitual de cada dia, orientada en la línia proposada. La vida no para ni la podem parar. I tots ens hem de lliurar a la tasca que ens exigeix el servei continuat al nostre poble. S'ha de fer catequesi, hem de cuidar bé les celebracions, sobretot les eucarístiques dominicals, hem d'acudir als pobres i necessitats, amb Càritas i les altres associacions; els joves reclamen la nostra atenció i tants d'altres camps que podria anar seguint on diàriament és necessària la presència i l'activitat de la nostra Església.

Convé, però, també, per a una major eficàcia del servei a realitzar que totes aquestes activitats s'aglutinin davall un objectiu pràctic que ens conjunti més en l'acció de tots.

Després de dialogar-ho en les darreres sessions del Consell del Presbiteri i tenint en compte el treball que va realitzant el Consell Diocesà de Pastoral, va semblar-nos que aquest curs havíem de fer passes endavant en el treball de conjunt que tant necessitam. El tema general que emmarca el què hem de fer és el que he posat com a títol d'aquest escrit: «Corresponsabilitat solidària dels agents de pastoral.»

Aquesta corresponsabilitat solidària que desitjam potenciar la consideram necessària per dur endavant els objectius que ens hem proposat per aquest curs, i dels quals s'ha preocupat el Consell del Presbiteri en les seves dues darreres reunions. Queden

marcats en quatre punts i en una revisió i avaluació que hem d'anar fent. Els trobareu en el full informatiu que publicam en un altre lloc d'aquest nombre del Butlletí.

La Visita Pastoral que estic acabant a Ciutadella i que començaré prest a l'arxiprestat de Maó, m'ajudarà per anar visitant els principals agents de pastoral de la diòcesi per animar-los i insistir-los en aquesta corresponsabilitat solidària que hem d'aconseguir entre tots.

Que no siguin obstacle per aquesta tasca que ens hem proposat la manca de resposta al crit que la nostra Església ha donat per al servei i per a l'evangelització del món, ni la manca de «comunió» entre tots, és a dir, de sobre'ns un poble congregat i conjuntat, una «Ecclesia» anunciadora del Regne de Déu, enmig de la greu permisivitat que domina tants d'ambients i que pot causar massa baixes a l'hora del treball conjunt.

Amb la meva benedicció cordial per a tots.

Ciutadella de Menorca, a 10 d'octubre del 1988.

47.- TRANSMETRE L'EXPERIÈNCIA DE DÉU (2-10-88)

El proper cap de setmana, des de divendres al capvespre, fins al diumenge dia 9, tindrà lloc a Ferreries el curset per a catequistes que organitzam tots els anys al començament de curs. Vindrà a dirigir-lo un capellà de la diòcesi de Vic, i el tema únic escollit aquesta vegada serà «Transmetre l'experiència de Déu»; és a dir, donar fe de la nostra fe.

El tema és important. «Perquè el llenguatge de la fe, en la qual inicia la catequesi, està format per una bona part de narracions. No hi ha, efectivament, altra manera de comunicar una experiència sinó narrar-la. Aquest és el llenguatge fonamental de la Bíblia, especialment de l'Evangeli. És sempre «fent memòria» d'allò que Déu ha fet per nosaltres, com l'Església expressa la seva fe. Contant allò de què viu i que sosté la seva esperança, fa compartir la seva experiència, i ensenya als seus fills a tornar-ho a dir.»

I açò és el que hem de fer. Tot cristià, i mé encara si és catequista, ha d'ésser una persona que transmeti l'experiència de Déu. Si, com diu sant Pere en la seva primera carta, «hem d'estar disposats a donar raó de la nostra esperança», la fe serveix també per fer conèixer una història, la història de la nostra salvació, explicant la qual, sobretot en els punts més importants, com són, per exemple, la vida, mort i resurrecció de Jesús, donarem el contingut de la catequesi, i, al mateix temps, expressarem el camí d'una vida que hem de seguir en les experiències cristianes de cada dia.

En darrer terme, hem d'entendre bé aquelles paraules de l'Evangelí, quan Jesús inicia la seva predicació: «Jesús va començar a fer i a ensenyar». Val la paraula i val el concepte. Però valen també els fets, les experiències que hom ha viscut de la presència de Déu en la seva vida, de les vivències íntimes, personals, i les viscudes amb els germans en la comunitat del Poble de Déu.

Transmetre, idò, la fe, no és només sobre un cert nombre de fórmules expressades en els llibres de la catequesi. Perquè, com diu un autor, «es pot sobre molt bé el catecisme sense tenir la fe. Hi ha igualment molts no creients que coneixen molt bé la Bíblia».

La fe que hem de transmetre és una experiència viscuda i viva de Déu i de la seva salvació. I açò no s'ha de quedar només en un aspecte intel·lectual, acadèmic. És tota una vida que s'ha d'impregnar d'una Tradició i d'una Paraula de Déu que ens explica els fets cabdals del nostre alliberament per així potenciar el do de la fe que hem rebut en el baptisme.

48.- SEÜL (9-10-88)

Diumenge passat, a Seül, Corea del Sud, es va posar punt final a la XXIV Olimpíada dels nostres temps, els Jocs olímpics on han participat quasi bé totes les nacions del món. Tots els mitjans de comunicació ens han informat abundantment, en directe i en diferit, del que hi anava succeint i hem pogut assabentar-nos dels èxits i dels fracassos dels atletes que hi actuaven.

Quan el baró de Coubertin va proposar la celebració d'aquests Jocs, fent ressorgir així els antics de Grècia, ho feia amb la idea no solament d'exaltar l'esport, que és competició i festa, sinó també amb l'esperança d'unir els pobles i promoure la pau entre ells. Avui, encara que continuï aquesta finalitat, veim que ha quedat ultrapassada i s'hi ha ficat la política, l'economia i els interessos d'Estats i de particulars.

El lema dels Jocs Olímpics és aquest: «altius, citius, fortius», que vol dir, més amunt, més depressa, més fort. Bell lema per estimular les marques olímpiques i mundials dels atletes, que els dugui a una emulació honrada i digna de la persona humana que pot així superar-se en un intent per demostrar la seva capacitat fins a límits que semblen inabastables.

Admirant les proeses realitzades per tants i tals atletes que han arribat més amunt, han anat més depressa i han estat més forts, me pens que aquest també hauria d'ésser un lema traduït a la nostra vida cristiana.

Atletes de la fe i de l'amor, els cristians hauríem de participar també en unes olimpíades de l'Esperit, que celebràssim, no cada quatre anys, sinó durant la llargada

de tots els anys, dia a dia. La pregària és una bona preparació diària per estar en forma. Els diferents «esports» on actuar els tenim marcats en l'activitat pastoral que hem d'anar realitzant en tants de camps que tenim on actuar: Càritas, joves, litúrgia, catequesi, evangelització....

El compromís hi és. No esperam «medalles» ni és lícita la trampa d'un dopatge. El premi ens vindrà afegit, perquè primer cercam el Regne de Déu.

49.- ESGLÉSIA UNIVERSAL (23-10-88)

Quan resam el «Crec en un Déu» expressam la nostra fe també en «una sola Església... catòlica». La catolicitat de la nostra Església és la seva universalitat que abarca tots els espais terrestres i tots els temps, fins que el Senyor torni.

Les darreres paraules de Jesús als seus apòstols, abans de pujar al cel, van ser paraules d'universalitat. «Anau, idò, -diu l'evangeli de sant Mateu- a convertir tots els pobles... Jo seré amb vosaltres cada dia fins a la fi del món».

Fa prop de dos mil anys que es va complint aquest manament del Senyor als seus apòstols. L'Església, gràcies a l'impuls de l'Esperit, ha arribat també als confins de la terra. I és que l'Església també és universal perquè tothom és cridat a formar part del nou Poble de Déu.

La nostra Església és universal. La celebració del DOMUND (Diumenge mundial de la Propagació de la Fe) en el dia d'avui ens ho fa més patent. Hem de viure aquesta catolicitat, que ens mena a una intercomunicació en l'Esperit Sant amb tots els feels escampats pel món.

Més encara; el Concili ens recorda que «el Poble de Déu no sols està format de diversos pobles, sinó que ell mateix consta de molts estaments. Entre els seus membres hi ha diversitat, de vegades per raó del càrrec, de vegades per l'estat i forma de vida».

Per tant, universalitzar l'Església vol dir que l'hem de dur entre tots, que hem de comptar amb tots els seus membres, que l'hem de «desclericalitzar» i «desnacionalitzar», però no en el sentit de no respectar les legítimes tradicions pròpies de les Esglésies particulars i dels diversos pobles que es diferencien uns dels altres, sinó en el sentit de servir la unitat essencial presidida pel Papa, com a Cap «que presideix tota l'agrupació lligada per la caritat».

La promoció, idò, dels seglars perquè ocupin llocs de més responsabilitat, l'ajuda i la comunicació constant i de moltes maneres que hem d'aconseguir amb les altres es-

glésies de tot el món, són objectius i temes que no podem tenir oblidats, si vertaderament confessam que l'Església és una, catòlica i apostòlica.

50.- ESGLÉSIA PARTICULAR (30-10-88)

Quan deim «Església particular», normalment volem dir la diòcesi, per a nosaltres la diòcesi de Menorca, que viu, fa feina i segueix Jesús, aquí a la nostra illa: som, la diòcesi, tots els cristians batiats qui formam part del Poble de Déu que peregrina enmig del món i ho fa també en aquest espai concret que és Menorca.

És molt polida la definició que el Concili Vaticà II va fer de diòcesi: És, diu, «una porció del Poble de Déu, encomenada al Bisbe perquè la pasturi amb la cooperació del presbiteri, a fi que unida al seu Pastor i per ell congregada en l'Esperit Sant, per mitjà de l'Evangeli i de l'Eucaristia, constituïsquí una Església particular, en la qual vertaderament subsisteix i opera l'Església de Crist, una, santa, catòlica i apostòlica».

Com es pot notar, la definició donada pel Concili posa l'accent, més que sobre el territori, sobre la comunitat dels feels que componen l'Església, tot centrat en l'evangeli i l'eucaristia -les dues taules que alimenten els feels-, i junts tots en l'Esperit Sant que és qui impulsa l'acció sobrenatural de l'Església.

La diòcesi, com a Església particular, no neix, com molt bé ho explica el comentari de la B.A.C. al cànon 368, «d'una espècie de fragmentació de l'Església universal, ni aquesta és un mer resultat de la suma de les Esglésies particulars. Entre ambdues realitats existeix una relació constant, perquè l'Església universal existeix i es manifesta en les Esglésies particulars. Per açò, diu el Concili que les Esglésies particulars estan formades a imatge de l'Església universal; en elles i a partir d'elles existeix la sola i única Església catòlica».

Tot açò ens duu a considerar la nostra Església particular com una comunitat, com una Església de «comunió», en la qual hem de respectar tant la seva unitat, evitant iuxtaposicions o federacions de comunitats, com en el seu pluralisme i la intercomunicació que hi ha d'haver entre els seus membres.

Idò, tots els cristians tenim obligació de complir la tasca que tenim encomanada pel fet d'ésser membres vius d'aquesta Església, per obtenir que ella sigui el «sagrament» que reflexi i realitzi el misteri de salvació que li ha donat Jesucrist.

L'amor que devem a l'Església-Universal ha de començar per aquest amor que devem a la nostra diòcesi, a tots els qui formam el Poble de Déu que fa camí a Menorca.

DE SECRETARIA GENERAL

Congrés «Parròquia evangelitzadora».-

Es celebrarà a Madrid els pròxims dies 11-13 de novembre. De la nostra diòcesi, a més del Sr. Bisbe, hi participaran 8 membres, segons els càlculs que ha fet per a l'assistència de les diòcesis la Comisió organitzadora.

Dia de l'Església diocesana.-

Es celebrarà el diumenge 13 de novembre, a escala nacional. S'envien els cartells anunciadors i també els sobres corresponents per a la col·lecta. Que s'insistesqui en les necessitats que tenen les diòcesis i tot el que es recollirà en la col·lecta que s'envii a la Cúria, tal com està ordenat, dintre dels quinze dies següents.

Confirmacions 1988.-

El Sr. Bisbe ha administrat el sagrament de la confirmació en les parròquies i al nombre de joves que indicam:

Parròquia	Data	Al·lots	Al·lotes	Total.
St. Lluís	7-2-88	6	4	10.
Salesians.	7-5-88	56	44	100.
Ferrerries.	14-5-88	24	23	47.
Mercadal.	28-5-88	9	16	25.
P. Claret.	29-5-88	13	24	37
St. Esteve	2-6-88	15	22	37
St. Miquel.	4-6-88	10	18	28.
Sta. Eulàlia. Maò.	5-6-88	5	7	12.
Es Castell.	5-6-88	7	5	12.
Alaior.	12-6-88	12	33	45.
Santcliment	12-6-88	-	7	7.
St. Francesc de Ciutadella.	4-10-88		3	3.
St. Rafel.	23-20-88	19	27	46.
Total.		176	233	409.

Calendari de diverses activitats diocesanes del curs 1988-89.

Setembre.

- 21.- Consell del Presbiteri.
- 25.- Jornades d'Estudi de l'Escola de teologia, i de començament de curs dels equips de la Mare de Déu.
- 28.- Col·legi de Consultors.

Octubre.

- 3.- Inici curs de catequesi, a Ciutadella.
- 7-9.- Curset inici curs de catequesi, a Ferreries.
- 10.- Reunió Delegació de Mitjans de comunicació.
- 12.- Obertura del curs del Seminari diocesà.
- 15.- Reunió Delegació d'Economia.
- 18.- Reunió Delegació de Càritas diocesana.
- 19.- Reunions arxiprestals del Clergat.
- 19.- Reunió d'arxiprestos i comissió del clergat.
- 29.- Reunió Sr. Bisbe-religioses.

Novembre.

- 9.- Reunió del Consell del Presbiteri.
- 13.- Jornada de l'Escola de Teologia, al Santuari de El Toro.
- 26.- Recés d'Advent de la Confer, a Sta. Clara. Reunió de la Comisió Permanent de Consell Diocesà de Pastoral
- 30.- Reunions arxiprestals del clergat.

Desembre.

- 6.- Recés trimestral per a capellans.
- 17.- Reunió del Consell Diocesà de Pastoral
- 21.- Consell del Presbiteri.
- 27-28.- Trobada de capellans.
- 29.- Trobada de joves de l'arxiprestat de Maó.

1989. Gener.

- 11.- Reunions arxiprestals de capellans.
- 17.- Solemnitat de S. Antoni. abat, patró de la diòcesi.

Febrer.

- 1.- Reunió del Consell del presbiteri.
- 8.- Recés trimestral per a capellans.
- 22.- Reunions arxiprestals de capellans.
- 24-25.- Jornades de recés de la Confer, zona de Maó.

Març.

- 22.- Reunió del Consell del presbiteri.
- 22.- Recés per a capellans i missa crismal.
- 28-29.- Trobada de capellans.
- Setmana de Pasqua: Exercicis espirituals de la Confer.

Abril.

- 12.- Reunió arxiprestal de capellans.,

Maig.

- 1.- Jornada de l'Escola de Teologia.
- 3.- Reunió del Consell del Presbiteri.
- 6.- Trobada de capellans i religiosos/ses.
- 7.- Solemnitat de la Mare de Déu de El Toro.
- 14.- Reunió del Consell del presbiteri.
- 24.- Reunions arxiprestals de capellans.
- 28.- Reunió del Consell del presbiteri.

Juliol.

Primera setmana: Curset d'estiu per a capellans i religiosos/ses.

CONSELL DEL PRESBITERI

FULL INFORMATIU DEL MES DE JUNY 1988

El dia 15 de juny de 1988, a les 10'30 del matí, es reuneix a El Toro, el Consell del Presbiteri presidit pel Sr. Bisbe. Hi assisteixen tots els seus membres.

1.- LECTURA I APROVACIO DE L'ACTA

Després de la pregària de Tèrcia es comença el treball. Llegida i aprovada l'acta de la sessió anterior, es passa a l'ordre del dia.

2.- PROPOSTES DE PLANIFICACIO DE CURS:

1. Que es faci una programació mínima diocesana que es pugui tenir en compte a l'hora de planificar les activitats parroquials i de moviments. Per açò s'han de marcar els objectius diocesans i parroquials, és a dir el que bàsicament s'ha d'afavorir.

2. Que s'elabori un calendari diocesà que possibiliti una tasca més conjuntada. Aquest calendari ha de ser d'uns mínims a fi de que les coses programades es puguin dur a terme amb la màxima participació.

3. Agenda calendari (?) perquè es pugui repartir entre la gent a fi que a partir d'una programació més o manco conjunta tots puguem tenir un punt de referència comú...

4. La programació s'ha de fer a partir d'estructures, persones i acció pastoral. Una vegada acceptada la programació d'objectius i temes, si es proposen altres qüestions que estan fora de la programació de l'any s'ha de poder dir que és fora del tema i s'ha de continuar andavant, per evitar digressions que tot sovint desorienten la feina de les reunions arxiprestals.

Que els objectius es facin per trimestres i si en acabar un trimestre no s'ha acabat, deixar-lo en el punt on es troba i passar a l'objectiu d'aquell trimestre. S'han de fer uns objectius operatius que siguin evaluables i a partir d'aquí s'ha de fer el calendari.

Primer trimestre: coses a fer a nivell interparroquial.

Segon trimestre: Revisió i llançament de moviments especialitzats.

Tercer trimestre: Turisme.

La manera com s'ha de dur a terme aquest calendari ha de ser amb el sistema de revisió de vida. El primer mes fer el veure, el segon el jutjar i el tercer l'actuar, a fi que no sigui una reflexió purament teòrica sinó que ens serveixi de cara a passar a l'acció i a poder fer al final una evaluació global.

Si s'opta per aquest programa es deixa de banda la revisió de les Delegacions com a programa, però aquestes s'han de revisar i han de presentar aquesta revisió perquè sempre es pugui saber per on passa. Que es faci a nivell de visita pastoral. El Sr. Bisbe passarà el qüestionari oportú a les distintes delegacions.

Els qüestionaris per el treball a fer a partir del veure, jutjar i actuar s'han de preparar a fons a fi de que es pugui aprofundir cada un dels temes.

S'ha de cuidar de no disminuir la parròquia tot i anar cap el treball de conjunt a fi de potenciar les feines.

3.- ALTRES QUESTIONS

S'apunten com a qüestions que es podrien tractar, fins hi tot a nivell interparroquial, o arxiprestal:

l'economia

la diversitat de situacions en la celebració dels sagraments.

Quan ja són les 5 del capvespre es dona per acabada la sessió.

La propera reunió tindrà lloc el dia 14 de setembre a Ca'l Bisbe.

FULL INFORMATIU MES DE SETEMBRE

El dia 21 de setembre de 1988, a les 10'30 del matí, es reuneix a Ca'l Bisbe, el Consell del Presbiteri presidit pel Sr. Bisbe. Hi assisteixen tots els seus membres.

1.- LECTURA I APROVACIO DE L'ACTA

Després de la pregària de Tèrcia es comença el treball. Llegida, modificada i aprovada l'acta de la sessió anterior, es passa a l'ordre del dia que té com a únic punt l'objectiu del curs que comença. Havent fet un llarg i profund curs, en la darrera sessió del Consell del Presbiteri de dia 15 del passat mes de juny, es fa la següent proposta de feina que queden encarregats de redactar el V. Gral., el Moderador i el que subscriu:

2.- CORRESPONSABILITAT SOLIDARIA DELS AGENTS DE PASTORAL

- Objectius
1. Relació Església particular-Església universal.
  2. Promoció dels laics: moviments especialitzats.
  3. Acostament religiosos/es amb l'Església local per arribar a una comunió.
  4. Organigrama diocesà: arxiprestat-parròquia-delegacions.

1.1. Reunir totes les entitats que treballen en aquest camp i fer una sessió informativa (Comité de solidaritat amb Amèrica Ll., Missions, Fam, Una illa per el món, Manolo Bonet, etc.)

2.1. Que els laics assumeixin la seva responsabilitat a l'Església i que s'assumeixin els riscos.

2.2. Donar a conèixer les activitats dels diferents organismes.

2.3. Acollida de parelles.

2.4. Moviments especialitzats.

2.5. Participació activa dins les parròquies i comunitats.

4.1. Qui l'ha de fer, quan?

a) de persones: suggerir a les persones la revisió personal i en equip.

b) de les estructures: economia diocesana i parroquial; del

Mètode

nombre d'arxiprestats i parròquies; de

Revisió:

l'aplicació dels

directoris en les parròquies

c) de l'acció pastoral: pastoral de conjunt.

b)1. Què es vol aconseguir en línia econòmica? Directori

c)1. Potenciar tot allò que condueixi a una interrelació entre distintes comunitats (campaments de conjunt, etc.)

3.- CALENDARI de reunions arxiprestals i del Consell del Presbiteri per aquest curs de 1988-89, és:

ARXIPRESTAL		CONSELL DEL PRESBITERI	
		setembre	21
octubre	19		
novembre	30	novembre	9
		desembre	21
gener	11		
febrer	22	febrer	1
		març	22(missa crismal)
abril	12		
maig	24	maig	3
		juny	14
		juny	28

4.- QUESTIONS per a la reunió arxiprestal de dia 19 d'octubre:

- 1.- Que deis de cara a la promoció dels laics?
- 2.- Experiències positives de participació dels laics a parròquies i moviments.
- 3.- A quines tasques hi han de ser els laics?

Ciutadella 21 de setembre de 1988.

REFLEXIO SOBRE AQUESTA PROPOSTA DE FEINA:

Conjugar continguts i mitjans en funció d'uns objectius:

La programació ha de tenir un caràcter dinàmic i ha de preveure uns resultats a aconseguir. És una guia, un esquema i un estaló. No pot obeir a impulsos més o manco brillants d'un agent imaginatiu, sinó que ha de ser coherent i continua que permeti integrar tots els esforços per atànyer uns objectius que garenteixin una major unitat i equilibri, sense ruptures capritxoses.

Els mitjans tècnics no han de ser obstacle a les relacions personals entre els agents de la pastoral.

Atenent a la unitat de la pastoral (i de la persona) hem de presentar una pastoral globalitzada i vertebrada. Ha d'ajudar a la coordinació d'esforços i integrar-los en la nostra activitat pastoral i evitar la dispersió.

El programa pastoral és el suport o guia que ha de tenir presents les condicions de l'entorn pastoral on s'ha de desenvolupar el programa.

L'agent de pastoral es perfecciona quan pot aconseguir resultats concrets, observables i avaluables objectivament.

L'avaluació és necessària a l'objectiu pastoral no sols com a constatació d'una realitat aconseguida, sinó principalment, com a instrument vàlid per a millorar el propi sistema pastoral: la formació humana i cristiana que és el que es persegueix.

L'acció pastoral suposa: 1. Planificar

2. organitzar

3. dirigir

4. controlar

1.1 PLANIFICAR: anàlisi de la situació pastoral i
previsions del que s'aconseguirà mitjançant:

- a) **diagnòstic** de la realitat on hem de treballar
- b) **elecció** dels instruments més adequats i recursos
- c) **mètode** per a aconseguir els objectius
- d) **organitzar les activitats**: determinar un ordre i un temps d'execució.

2.1 organitzar:

posar els elements per a l'acció pastoral: **-distribuir funcions**

-crear un ambient idoni:

tot açò per poder aconseguir una situació en que els elements humans i materials siguin eficaços.

3) Direcció: prende decisions que possibilitin l'aplicació del pla:

- a) **motivar** els agents de pastoral
- b) **-despertar l'interés**
- c) **-estimular**

4) Controlar: no sols per a conèixer els resultats, sinó

- a) **-analitzar** el procés
- b) **-millorar el procés seguit**
- c) **-valoració** que es fa per a la relació entre els resultats obtinguts i els previstos

Tota valoració suposa uns criteris i uns instruments adequats, i una referència als objectius previstos.

Els objectius descriuen en termes precisos el que s'espera que l'acció pastoral aconseguixi i són el punt de referència per a l'evaluació de la seva eficàcia. La programació no té sentit sinó s'han definit bé els objectius que es persegueixen.

Els objectius són, l'element més dinàmic del plantejament i assenyalen la direcció del procés pastoral: ofereix una relació de mitjans i recursos i permet realitzar una evaluació precisa i immediata dels resultats aconseguits.

L'assumpció d'objectius ha d'estar en funció de les necessitats pastorals descobertes (carències).

DEL SEMINARI

Inauguració del curs 1988-89

Sr. Bisbe i germans tots,

una altra vegada ens aplegam en ocasió del començament d'un nou curs. Ho feim d'una forma austera i senzilla. Ens ha reunit la celebració eucarística i ara, abans que el Sr. Bisbe declari obert el curs 1988-89, el Dr. Guillem Pons, ens dirà la primera lliçó del curs, parlant de la «més antiga biografia de la Mare de Déu». Potser podrem incloure la celebració de la Mare de Déu del Pilar i aquesta lliçó de caire marià entre els actes de l'any dedicat a Maria. Tal vegada pugui semblar una mica massa tard, però mai és tard si l'amor arriba.

Al seminari sempre començam una mica tard la tasca docent perquè hem d'esperar que tots els professors tinguin els seus horaris fets i perfilats per poder, llavors, acomodar els nostres propis horaris. Açò ens ha permès de fer bugada general, després d'un estiu d'obres, que, per exigències de les obres de la casa sacerdotal, que prest començaran, s'han hagut de fer al Seminari. Preveim, tanmateix un curs polsós, per molt bones que siguin les intencions i promeses fetes pels manobres.

El Rectorat, encara sense rètol, s'ha desplaçat. Ara el trobareu al pis de dalt, a l'antiga cel·la del prefecte.

Aquests dies, traslladant les meves coses a la «nova» habitació, he fet memòria perquè, ara fa trenta anys, vaig començar a fer-hi estada en aquesta habitació, per exercir de prefecte del seminari com a primera tasca que se'm va encarregar de capellà jove.

I la memòria se m'ha tornat futur....

La comunitat del Seminari vol esser de ver una comunitat, però sabem que es una comunitat de pas, amb un nombre, podem dir, ben definit d'anys d'estada. Aquí s'hi preparen per anar, enviats pel Bisbe, a les altres comunitats de l'Església de Menorca o, tant de bo, també a altres Esglésies d'arreu del món.

Deia que la memòria se m'ha tornat futur perquè quasi tots ja hi han fet més de mitja estada en el Seminari i d'aquí dos anys -que passen con un buf- alguns d'ells seran aquí perquè hauran rebut la carta d'invitació de la comunitat del seminari, que molts de vosaltres heu rebut.

D'aquí dos o tres anys, posau quatre com a tard, l'Església de Menorca rebrà, si Déu ho vol i amb la seva ajuda, una bona injecció de joventut en el seu presbiteri. Una injecció necessària perquè no s'esdevengui el que ha passat aquests anys en què

continuen essent els «capellans joves» alguns que ja han aconseguit la maduresa dels quaranta.

Açò vol dir que aquests darrers anys s'han de significar per una més intensa preparació, per un aprofundiment en l'estudi, per una més ferma voluntat de seguir el Crist Jesús.

Es clar que, per ajudar a fer aquest camí, els més directes responsables són els professors que tindran, el director espiritual -nou de trinca, enguany- jo com a rector. Però no podem oblidar que ells es preparen per treballar al servei de la comunitat i al costat dels germans preveres, units en el caritat pel Bisbe, per anar construint el Regne de Déu. Per açò el Seminari ha d'estar, cada vegada més, en el cor del poble.

Som conscients que hi està cada vegada més i en donam gràcies al bon Déu i us ho volem també agrair a vosaltres.

Deixau-me que doni les gràcies públicament en nom dels seminaristes i en el meu propi nom a tots laics, religioses i germans preveres que col·laboren desinteressadament en el quefer de cada dia d'aquesta petita comunitat d'Església.

Ara, d'una manera senzilla, En Rafel llegirà un poc de memòria del curs passat. Després el Sr. Guillem Pons ens donarà la primera lliçó de l'any acadèmic i finalment el Sr. Bisbe declararà obert aquest curs 1988-89, que esperam que sigui bo.

M.Anglada

MEMORIA DEL CURS 1987-1988

Dir en poques paraules lo que ha estat el curs passat és realment difícil perquè a aquesta casa s'hi desenvolupen catorze vides, cadascuna amb la pròpia riquesa i varietat. Però intentaré fer-vos un breu resum.

Començàvem el curs el dia 20 de setembre amb exercicis espirituals que ens va dirigir Mn. Lluís Sunyer, de Girona, al Toro.

Tot just acabats els exercicis partíem cap a Mallorca on vàrem passar una setmana amb els vint seminaristes de l'illa germana.

La inauguració oficial del curs va ser el 8 d'octubre. L'alegria amb què començàvem els altres cursos no es va donar aquest any perquè encara ens dolíem de la mort del germà d'en Pere, i amic nostre, en Pau.

Tot i amb açò, com que Déu ens ha creat per a la vida, començàvem les classes animats pel fet que un jove de Maó venia a estudiar amb noltros. També va venir un semestre na Nina de Santa Clara.

L'estudi ocupà la major part del nostre temps. Enguany, a més de les classes diàries vam tenir dos cursets, un de sociologia amb Mn. Joan Bestard, i un sobre els salms a càrrec de Mn. Jaume Angelats. La part que podem anomenar espiritual es va veure atesa per diversos recessis i assistència a xerrades donades per personatges que vénen per als capellans o per a l'escola de teologia.

Açò sense mencionar les hores diàries de pregària i la celebració de l'Eucaristia. El Sr. Bisbe s'interessà tant pels estudis com per la vida de fe en la xerrada personal que mantingué amb cadascú de noltros el mes de març.

La vida a l'interior del seminari s'ha vist animada per petites festes i celebracions aprofitant els nostres sants o aniversaris, i també, per què no?, els «darrers dies».

Enguany han estat especialment significatius els 60 anys de vida al Seminari de Sor Joana. El 3 de novembre celebràrem el Xè aniversari de l'ordenació episcopal del nostre Bisbe; el capvespre participàrem en una bereneta i després en la missa a la Catedral. De forma més íntima celebràrem els 68 anys de l'ordenació sacerdotal del Sr. Miquel Villalonga, assistint a missa a ca seva.

Altres festes que ens afecten de forma més o manco directa són la Puríssima, patrona del Seminari. La Mare de Déu del Toro, Sant Josep. Però lo que esperam amb més interès és Sant Ildefons, patró del Seminari. Enguany organitzàvem un campionat de parxís, que va ser molt renyit. Durant el dinar a ca en Joan Miquel d'Es Castell es van entregar els premis: el guanyador va ser en Miquel Maria. Aquest mateix dia anàvem a missa a cal Sr. Villalonga. El Bisbe va remarcar el fet que ens trobéssim junts el besavi dels capellans i els benjamins.

Com a Seminari participam a la missa de la Puríssima, i a la processó i missa de Sant Antoni, a la Missa Crismal a Alaior, al Toro el dia de la Mare de Déu, i a la missa i processó del Corpus.

Una de les coses que ens preocupen és que el Seminari i les congregacions es vegin animades amb noves vocacions. Per açò participàvem en una trobada vocacional el mes d'abril, que va tenir lloc aquí mateix, i en la qual participaren uns vint joves i al·lotes amb ganes de ser bons cristians. Dirigí la trobada Mn. Benet Galí, de Girona. Tots els participants van quedar molt contents. En aquest sentit donam molta importància a la campanya del dia del Seminari, als volts de Sant Josep. Alguns de vosaltres heu vist el muntatge audiovisual que vam preparar per donar-nos a conèixer als joves i a les comunitats en general. És de destacar també la taula rodona a Maó en la qual es tractà de la vocació cristiana. Enguany començàvem una nova experiència: convidar personalment cada mes a una comunitat a celebrar la pregària per les vocacions els primers dijous.

Les pregàries que l'Església fa a Déu perquè enviï treballadors es veien ateses pel que fa al Seminari. El 23 de febrer ens visitava en Josep Marí, de Ferreries. I el 20

d'Abril en Willy Ferrer venia a parlar amb el rector per entrar al Seminari.

I mentre uns entraven altres sortien. Sortien de viatge, vull dir. En Joan Miquel i en Florenci partien cap a Roma a la beatificació del Pare Palau. El mes de maig, en Quel, en Pere, en Willy i un servidor anàvem junts amb altres joves a l'Aplec de l'Esperit, a Lleida.

El desembre està marcat per l'elaboració del Betlem. Del 16 al 22 dedicàvem varies hores cada dia a demostrar les nostres habilitats artístiques. Les monges ens ho feien més agradable amb qualque gotet de llet i galetes. El darrer dia no hi mancà el torró.

Així, entre pregàries, classes, festes, llibres i més llibres, reunions, cants, bromes i inevitables exàmens passàrem el curs amb el desig que el pròxim any fóssim més. Com més són més xalen. Gràcies.

Ciutadella de Menorca, 12 d'Octubre, 1988

Rafael Portella

INFORMACIO DIOCESANA

Activitats del Sr. Bisbe.

Mes de setembre.

24.- Rep visites.

25.- Al matí, assisteix a la Jornada que l'Escola de Teologia celebra al Santuari de El Toro. Després, concelebra l'Eucaristia, a la parròquia de St. Antoni, de Máo, per a les Jornades que hi celebren els equips de la Mare de Déu de la diòcesi. Va a dinar a casa d'un seminarista.

26.- Rep visites.

27.- Al matí rep visites. Al capvespre és a Ferreries per a la firma del contracte amb les comunitats religioses per al Col·legi Sant Francesc. Després celebra l'Eucaristia i va a sopar amb la Comunitat de les Franciscanes.

28.- Presideix una reunió del Col·legi de Consultors, a cal Bisbe.

29.- Rep visites. Al capvespres, és a maó on visita dos sacerdots operats i dos sacerdots malalts. A les 8'30, concelebra l'Eucaristia a la capella del Centre Catequístic San Miquel, de Ciutadella.

30.- Rep visites.

Mes d'octubre.

- 1.- Al matí, és a Maó on visita malalts. Al capvespre, assisteix a una troba de la Fraternitat de Malalts i a les 8 concelebra l'Eucaristia a la parròquia de Sant Rafel, de Ciutadella.
- 2.- Parteix cap a Palma, on assisteix a les celebracions del 750 aniversari de la restauració de la diòcesi i clausura de l'Any Marià.
- 3.- A Palma, assisteix a la reunió dels Bisbes de les Illes. A les 8'30 del vespre, presideix la iniciació del curs de catequesi de Ciutadella, a la parròquia de Sant Francesc.
- 4.- Rep visites. Dina amb les religioses franciscanes de Es Degollador i al capvespre, concelebra l'Eucaristia a la parròquia de Snt. Francesc, de Ciutadella, en el començament del IV Centenari de la reconstrucció del seu temple.
- 5.- A Barcelona, presideix la mesa del S.I.C.
- 6-7.- És a Madrid, on assisteix a una reunió del Consell d'Economia de la Conferència Episcopal.
- 8.- Al capvespre, presideix i participa en el curset de Catequesi que es celebra a Ferreries, dirigit per Mn. Esteve Humet, amb el qual després sopa a casa d'una catequista.
- 9.- A migdia, concelebra l'Eucaristia al S.E. Catedral, amb motiu de la solemnitat externa de la festa del Roser, titular de la parròquia catedralícia. Dina a Ferreries amb les religioses dominiques i clausura el curset de catequesi en la celebració de l'Eucaristia.
- 10.- A les 9 del vespre es reuneix amb la Delegació diocesana de Mitjans de Comunicació Social, al Seminari.
- 12.- A les 6 del capvespre, concelebra l'Eucaristia d'inauguració del curs 1988-89 del Seminari. Després presideix l'acte acadèmic d'inauguració de curs, al saló d'actes del Seminari.
- 13.- Rep visites.
- 14.- Al capvespre és a Maó on rep visites. A les 8'30 assisteix a l'Ateneu a la conferència que hi pronuncia el Sr. Jordi Pujol, President de la Generalitat de Catalunya.
- 15.- Al capvespre, presideix una reunió del Consell d'economia de la Diòcesi
- 16.- A Ferreries, assisteix un moment a la trobada de la JOBAC i després concelebra l'Eucaristia a la parròquia.
- 17-18.- Rep la visita, en particular, de cada un dels Rectors de Ciutadella. Al capvespre del dia 18, presideix una reunió de Càritas diocesana., a Alaior.
- 19.- Al matí es reuneix amb els arxiprestos i vicari general. Al capvespre, concelebra l'Eucaristia a la capella del lloc Santa Ponça d'Alaior.

Campaments d'estiu

Aquest estiu les entitats d'església de Menorca han organitzat un total de 40 campa-

ments, en els que han participat 1.233 al·lots o joves. A més, s'han realitzat quatre viatges--intercanvi amb altres grups de joves de Mallorca o de la Península.

De la revisió de les activitats d'estiu que han fet els col·lectius organitzadors destaca la valoració global positiva. Sobresurt la pluralitat d'objectius, la riquesa d'imaginació de les activitats i ambientació, l'opció preferencial per les qüestions del medi ambient i de la convivència dels homes, la normalització lingüística i l'ampla xarxa de personal qualificat o experimentat que disposen els centres.

Heus aquí el requadre dels campaments, participants i entitats organitzadores.

ENTITAT	Nombre participants	Nombre campaments
Parròquia Sta. Eulàlia (Maó)	75	1
Parròquia St. Francesc (Maó)	60	1
Parròquia St. Antoni (Maó)	25	1
Escoltisme d'Es castell	68	3
Escoltisme de St. Lluís	32	2
Escoltisme de St. Climent	28	2
Escoltisme d'Alaior i Parròquia	99	4
Escoltisme de Migjorn	38	2
Escoltisme de Ferreries	107	3
Ca-Los (Ciutadella)	300	6
Parròquia St.Francesc (Ciutadella)	20	1
Parròquia St.Esteve (Ciutadella)	62	2
Parròquia St.Rafel (Ciutadella)	101	4
P.St.Antoni M.Claret(Ciutadella)	89	3
Esglés.de St.Miquel (Ciutadella)	72	2
Esc. de «Sa Bufera» (Ciutadella)	57	3
TOTAL	1.233	40

Jornada d'Estudi

L'Escola de Teologia va celebrar el passat dia 25 de setembre una jornada d'estudi sobre «Desafíos actuales y respuesta de la moral cristiana en el campo de la sexualidad», dirigida pel Pare Javier Gafo, S.J. Va tenir lloc al Santuari de El Toro. Després de la pregària de començament, el P. Gafo va pronunciar la seva xerrada a la qual va seguir un col·loqui. A migdia es va celebrar l'Eucaristia i, després de dinar va continuar la xerrada i el col·loqui. S'hi van congregar un bon nombre de feels cristians i al matí hi va fer acte de presència el Sr. Bisbe.

El dia abans, a les 8'30 del vespre i a la sala de conferències de l'Ateneu de Maó, el mateix P.Gafo havia disertat sobre «Cuestiones éticas en la ingeniería genética».

Jornada dels Equips de la Mare de Déu

Es va celebrar el diumenge 25 de setembre als locals de la parròquia de Sant Antoni, Abat, de Maó. Eren 58 parelles les qui hi van participar de diverses parròquies de la diòcesi. La conferència principal va córrer a càrrec de Toni Gomis, Director de l'Escola de Psicologia, de la Fundació Vidal i Barraquer, de Barcelona. A la 1 del migdia, es va concelebrar en comú es va fer una informació sobre el Moviment.

Inici del curs de catequesi, a l'arxiprestat de Ciutadella.

Es va fer a la parròquia de Sant Francesc. Un bon grup de catequistes hi va participar. Presidia l'acte el Sr. Bisbe. El Sr. Sebastià Taltavull va fer la presentació de l'acte, indicant les línies a seguir en aquest curs. Després, de la pregària, el Sr. Francesc Triay, Delegat diocesà de Catequesi, va donar les observacions pertinents per a la bona marxa de la preparació de temes i de l'Escola Bàsica.

Curset per a catequistes a Ferreries.

Uns 300 catequistes de totes les parròquies i centres de catequesi de la nostra diòcesi es reuniren el passat cap de setmana a Ferreries per a participar en el curset per a catequiste que com cada any a començament de curs organitza el Secretariat Diocesà. La trobada fou força positiva, tant pel nombre de participants, que desbordà les previsions, com pel contingut. En aquesta ocasió el curset va ser sobre el tema monogràfic «Experiència de Déu» i ajudà en la reflexió del mateix Mn. Esteve Humet, del bisbat de Vic.

El programa del curset s'encetà el divendres a la nit amb un horari de treball de dues hores, el dissabte la jornada es desenvolupà al llarg del capvespre i el diumenge durant tot el dia, de 9'30 a 6 del capvespre. La major part dels participants seguiren el tema monogràfic «Experiència de Déu», mentre una trentena s'intregren al grup d'ini-ciació. Els primers tingueren quatre xerrades: «Descobrir el jo», «Déu», «Jesucrist» i «La bona notícia». Després de cada xerrada els catequistes feren una «experiència de pregària», per a trobar-se amb ells mateixos i amb Déu, la qual tenia una durada de mitja hora i es feia amb un recolliment i silenci total. Aquest silenci per a la pregària fou assumit autènticament i donà lloc a una anècdota significativa: durant un d'aquests moments, que tenia lloc a l'església de Sant Bartomeu, el sagristà començà a apagar els llums ja que pensava que no hi havia ningú a l'església.

Mn. Esteve Humet fou potser una de les perones més adientes per a conduir el tema del curset, sintetitzant molt més podríem dir que el missatge fonamental de les seves xerrades és aquest: el llenguatge fonamental no és el del cap sinó el del cor, l'espiritualitat dóna a les persones un equilibri i una salut mental més bona. També va

insistir molt en que la millor manera d'ajudar a l'altre a canviar és acceptant-lo així com és, Deu ens estima tal com som i ens ha fet per ser feliços, i va dir entre moltes altres coses que massa vegades els cristians projectem als altres un Déu rigorós de culpabilitats i por, essent açò un motiu pel qual molts joves i adolescents deixen de creure. Aquest capellà és deixeble d'Anthony de Mello, el conegut jesuïta de l'Índia mort no fa massa temps i que es feu famós pel seu esforç en transmetre els tresors espirituals d'Orient als homes i dones d'Occident; també manté estret contacte amb el pare Estanislau, monjo ermità de Montserrat.

Segons ens explicava Francesc Triay, capellà que treballa a la parròquia de Sant Francesc de Ciutadella i és el delegat diocesà de catequesi, el nombre de participants al curset i l'acceptació del tema ha sorprès en certa manera i ha dosbordat les previsions. El secretariat s'havia plantejat seguir amb la línia d'altres anys o fer un curset monogràfic i finalment es va decidir per açò darrer i pel que sembla l'elecció ha sintonitzat amb les inquietuds dels catequistes. Segons l'esmentat secretariat era important que en el temps actual el catequista es senti una persona propera a Déu, d'aquí el tema «Experiència de Déu». Francesc Triay també pensa que la manera de viure de la nostra societat, en que les persones esteim condicionades per moltes pressions externes i sufrim un constant bombardeig de coses, fa més necessari aquest estil de pregària i d'experiència que s'ha duit a terme al curset.

Una dada interessant que també val la pena de remarcar del curset per a catequistes, és la quantitat de gent jove que hi ha assistit. Aquest fet es interpretat per Francesc Triay com indicatiu de que l'església de Menorca continua responent a la gent i a la problemàtica d'avui dia.

Joana Febrer

Inauguració del curs 1988-89 del Seminari.

Va tenir lloc el dia 12 d'octubre, a les 6 del capvespre. El Sr. Bisbe va concelebrar l'Eucaristia amb un grup de 17 sacerdots, assistència dels seminaristes un bon grup d'assistents que omplien la capella del Seminari. En l'homilia, el Sr. Bisbe, dirigint-se més particularment als seminaristes, els va urgir a fer bé la tasca que tenen encomanada de la seva formació en les diverses línies: espiritual, acadèmica, pastoral, humana i comunitària. Després en el saló d'actes del Seminari, va tenir lloc l'acte acadèmic. El Sr. Miquel Anglada Gelabert, rector del Seminari, va obrir l'acte amb unes paraules.

Un seminarista, en Rafel Portella, va llegir la memòria del curs pasat. Santcliment, va pronunciar la lliçó d'inauguració sobre el tema: «La més antiga biografia de la Mare de Déu». Finalment, el Sr. Bisbe va declarar inaugurat el nou curs.

DE LA CONFERENCIA ESPISCOPAL ESPANYOLA

LA FE CATOLICA DE LOS PUEBLOS DE ESPAÑA

Instrucción de la comisión permanente del Episcopado con motivo de la conmemoración del XIV centenario del III Concilio de Toledo.

El próximo año de 1989 se cumplirá el XIV Centenario de la celebración del III Concilio de Toledo, acontecimiento de gran transcendencia en la historia civil y religiosa de nuestra Patria que juzgamos debe ser conmemorado por las consecuencias que tuvo para la fe católica en la Península Ibérica y aún en otras regiones de Europa.

El cristianismo había sido predicado en España desde los tiempos apostólicos y lentamente, mediante el esfuerzo admirable de sus pastores y el testimonio de los mártires en la época de las persecuciones, los pobladores de la mayor parte de la Península, los hispano-romanos, habían ido asimilando y propagando un concepto católico de la vida como correspondía a la fe que profesaban.

La conversión de los visigodos.

La invasión de los visigodos en los primeros años del siglo V alteró esta situación. Con ellos entró el arrianismo que dio lugar a la aparición de una nueva Iglesia con las funestas consecuencias de toda índole que traía la división y el enfrentamiento. Hasta que la conversión de Recaredo en 587 y sus actuaciones posteriores hicieron posible en 589 la celebración del III Concilio de Toledo, la célebre asamblea en que se hizo solemnemente la abjuración del arrianismo y comenzó la unidad religiosa de España en la fe católica.

En aquella ocasión San Leandro de Sevilla pronunció una bella homilía que es un canto de alegría y de acción de gracias a Dios por la incorporación de los visigodos arrianos a la unidad de la Iglesia Católica: «porque así como es cosa nueva la conversión de tantos pueblos, del mismo modo hoy el gozo de la Iglesia es más elevado que de ordinario.... Prorrumpamos, pues, todos: Gloria a Dios en las alturas y paz en la tierra a los hombres de buena voluntad, porque no hay ningún don que pueda parangonarse a la caridad. Y por eso está por encima de todo otro gozo, porque se ha hecho la paz y la caridad, la cual tiene la primacía entre las virtudes» (1)

Los historiadores reconocen de buen grado que después de la conversión se produjo un largo siglo de esplendor cultural, igual, y, en ciertos aspectos, superior al de los otros reinos bárbaros de su tiempo que fue obra fundamentalmente de la Iglesia. Los nombres de Leandro e Isidoro de Sevilla, Barulio y Tajón de Zaragoza, Ildefonso y Eugenio de Toledo, Quirico de Barcelona, Martín Dumiese de Brag, Masona de Mérida... las escuelas abaciales y catedralicias... la liturgia hispana tan rica y floreciente..... y en el ámbito civil las disposiciones que fueron surgiendo contra la opresión de los oficiales de justicia y del fisco y oponiéndose a veces al despotismo del príncipe, hablan con elocuencia de los logros que se iban consiguiendo.

La unidad en la fe a lo largo de los siglos.

Esta unidad de fe se mantuvo durante los siglos de la invasión musulmana y fue factor decisivo de la opción de los pueblos de España, por la que salieron fortalecidos en sus convicciones religiosas. Así se desarrolló, especialmente a partir de 1492, una larga etapa que ha llegado hasta nuestros días, durante la cual tanto en el interior de la Península como en el continente americano que entonces se descubría, se creó y propagó una cultura católica de extraordinaria significación y relevancia (2).

La obra realizada en España a lo largo de estas centurias nos permite recoger enseñanzas del pasado que nos ayudan a reflexionar sobre el futuro ya que nada sólido puede proyectarse en la vida de los individuos y los pueblos, si no es a partir de la propia tradición e identidad.

Durante este largo periodo la Iglesia ha prestado insignes servicios a la sociedad española, tanto de índole espiritual como material y humana, simplemente por el hecho de cumplir con su misión en los variados campos a que ésta se ha extendido. La fe, hondamente sentida, dio lugar a una realidad social de signo católico con características propias junto a otros pueblos y naciones de Europa, y en una relación particularmente estrecha con los de América.

No se puede entender la historia de España sin tener presente la fe católica con toda su enorme influencia en la vida y cultura del pueblo español. Lo manifestamos sin arrogancia, pero con profunda y firme convicción.

Por lo mismo consideramos que es un burdo error y una actitud antihistórica querer educar a las nuevas generaciones procurando deliberadamente el olvido o la tergiversación de aquellos hechos que, sin la fe religiosa, no tendrán nunca explicación suficiente.

Fue la Iglesia la que salvó de la desaparición el patrimonio de la cultura grecolatina, matriz donde se gestó la nuestra occidental, copiando los libros clásicos junto con los de su propia tradición bíblica y patrística. La fe católica movió voluntades y sentimientos para crear espléndidos monumentos artísticos de que está sembrada la geografía peninsular: monasterios, iglesias, catedrales, en todos los estilos, que no pueden contemplarse sin admiración. La pintura, la escultura, la orfebrería, la música y todas las artes han alcanzado cimas inigualables en su expresión religiosa y encontraron sus mejores mecenas en hombres de la Iglesia. Como son también obra suya la mayor parte de las Universidades antiguas y una vasta red de escuelas de todo tipo, mucho antes de que el Estado tuviera una política escolar definida, por medio de las cuales ha sacado de la barbarie o de la mediocridad a millones de españoles. En el campo de las literaturas hispánicas es incalculable la labor de clérigos y laicos cristianos, como es notorio a toda persona cultivada.

La aportación en recursos y en hombres a las grandes tareas nacionales o consideradas como tales a lo largo de los siglos es amplísima. En obras asistenciales o caritativas ninguna otra institución puede exhibir un conjunto de realizaciones tan extenso, ni un número tan elevado de sacerdotes, religiosos, religiosas y laicos, con frecuencia anónimos, que han consumido sus vidas, sin ninguna contraprestación ni relevancia, al servicio del pueblo y de la fe.

De manera particular se pone esto de manifiesto en la admirable empresa de la evangelización de América y de otros países de Africa y de Asia llevada a cabo por la Iglesia española. Los propios naturales de esos pueblos encontraron en la Iglesia la mejor defensora de sus derechos y de su consideración como seres humanos.

El balance de estos catorce siglos de unidad en la fe católica -pese a las inevitables deficiencias inherentes a toda obra humana- es evidentemente positivo. Los católicos españoles asumidos nuestra historia en su integridad, incluso los errores y los excesos. Estimamos que en ella son muchas más las luces que las sombras.

Una cultura católica

Esa cultura católica a la que estamos refiriéndonos fue a la vez causa y efecto de la incorporación de todo un pueblo a la vida de la fe sentida en lo más íntimo de la conciencia y profesada abierta y públicamente en todo momento. Las vocaciones sacerdotales y religiosas en tan gran número, los misioneros que salían de España a todas las regiones del mundo, los grandes fundadores o reformadores de Ordenes reli-

giosas como Santo Domingo de Guzmán, San Ignacio de Loyola, Santa Teresa de Jesús y San Juan de la Cruz, San José de Calasanz y los que han seguido después hasta los siglos XIX y XX; los teólogos y juristas cuyos libros eran estudiados y comentados en las Universidades de Europa en muchas de las cuales sentaron cátedra eminentes profesores españoles fueron posibles gracias a que había detrás una Jerarquía y un pueblo en cuyo seno recibían vigoroso impulso sus grandes ideales cristianos. La familia española, durante todos estos siglos de unidad católica, mantuvo encendida la llama de la fe y de la piedad con su profunda devoción a Cristo, a la Sagrada Eucaristía y a la Virgen maría, y su amor a la Iglesia.

Por muchos fallos que existieran, predominó en todas las clases sociales un hondo respeto a las exigencias del sacramento del matrimonio y una clara y arraigada conciencia que hacía asumir a todos su responsabilidad en la educación de los hijos. De esas familias y de esta Iglesia han surgido en todo tiempo innumerables y auténticos «testigos del Dios vivo», es decir, santos y santas, mártires, evangelizadores y confesores de la fe que son motivo de admiración y gratitud a Dios por parte de todos los que saben apreciar el valor de una orientación cristiana de la vida. Esos santos no sólo han dado gloria a Dios; también han prestado espléndidos servicios a los hombres y a la sociedad civil.

Reconocemos, no obstante, que en esa sociedad católica de la que hablamos no se prestó atención con la intensidad y coherencia que eran exigibles, a las obligaciones de índole económico-social especialmente en el ámbito de las estructuras sociales que, de haber sido cumplidas, quizás se habría podido evitar en gran parte la descristianización de grandes sectores del pueblo en los siglos XIX y XX. Por esto, naturalmente, no es atribuible a la unidad católica existente, sino que se produjo a pesar de que existiese.

Nuestra fe católica en los nuevos tiempos.

La situación en que vivimos es muy distinta. Tras muchas vicisitudes de nuestra historia de los siglos XIX y XX, podemos decir que la época de la unidad católica y de Estado confesional, en la forma en que se vivió en España, ha pasado ya. Los cambios culturales y políticos que venían produciéndose en nuestra sociedad desde hace tiempo dieron paso a formas de vida social ajenas a la fe católica. Ante esta nueva situación la Iglesia en España ha asumido sin reticencias las enseñanzas del Concilio Vaticano II, especialmente la doctrina de la Declaración sobre la libertad religiosa, la Constitución Pastoral *Gaudium et Spes* y documentos sobre el ecumenismo y sobre el diálogo con otras religiones. Por otra parte la Constitución de 1978 y los Acuerdos

entre la Santa Sede y el Estado Español de 1976 y 1979, sitúan a la Iglesia en un sistema de relaciones con el Estado y en una perspectiva distinta de la que secularmente hemos vivido.

Esto no obsta para que los católicos vivamos nuestra fe con gozo, con renovado vigor, en la unidad de la Iglesia, con talante evangelizador. En el contexto de la presente realidad social, en la que existen amplios sectores influenciados por una concepción materialista y agnóstica de la vida, hemos de procurar que se mantenga la comunión de fe de los católicos españoles al servicio del Evangelio, privada y públicamente. Esta unidad eclesial en la fe es compatible con la legítima pluriformidad de opciones en todo aquello que no afecta directamente a la integridad de la fe católica, dentro del diálogo constructivo y de la caridad fraterna.

A pesar de los cambios mencionados, no se ha extinguido ni se extinguirá nunca el honor de haber contribuido a crear una cultura católica como la nuestra y la obligación de realizar la síntesis entre la fe y la cultura, fe y vida, en el presente y en el futuro, en respetuosa convivencia con grupos o sectores sociales que no tienen una visión cristiana de la vida. Esto exige una actitud de discernimiento creativo ante los nuevos valores culturales, en plena comunión de fe con toda la Iglesia: «la síntesis entre cultura y fe no es sólo una exigencia de la cultura, sino también de la fe..... Una fe que no se hace cultura es una fe no plenamente acogida, no totalmente pensada, no fielmente vivida» (Juan Pablo II, 3 de noviembre de 1982, en la Universidad Complutense de Madrid).

Al evocar lo que ha sido la unidad católica de España lo hacemos persuadidos de que fue un gran bien que merece ser conocido y valorado positivamente. Pero no tratamos a todos los que comparten nuestra fe a vivirla con ejemplaridad, a defenderla, a propagarla, a hacerla fecunda también hoy en obras y empresas al servicio de Dios y de los hombres.

Es natural que la «obediencia de la fe» (Rom 1,5) haya tenido condicionamientos históricos, geográficos, humanos. «Es tarea de los estudiosos examinar y profundizar todos los aspectos políticos, sociales culturales y económicos que comportó la fe cristiana». Pero al mismo tiempo «sabemos y subrayamos que, cuando se recibe a Cristo mediante la fe y se experimenta su presencia en la comunidad y en la vida individual, se producen frutos en todos los campos de la existencia humana. Pues el vínculo vivificador con Cristo no es un apéndice en la vida, ni un adorno superfluo, sino su ver-

dad definitiva» (Juan Pablo II, *Euntes in mundum*, con ocasión del milenio del Bautismo de la Rus de Kiev n. 2).

Una mirada hacia el futuro

Nuestro propósito, pues, al recordar, con mirada de fe, el hecho histórico de la unidad católica fraguada en el III Concilio de Toledo, no es suscitar un sentimiento de nostalgia, sino dar gracias a Dios, Padre, Hijo y Espíritu Santo por el don de la unidad de la fe e invitar a las comunidades católicas de los diversos pueblos de España a reflexionar sobre lo que esta fe ha representado en nuestra vida y en nuestra cultura, como elementos de nuestra propia identidad histórica a lo largo de mil cuatrocientos años. Esta herencia de fe, renovada a la luz de las enseñanzas de las enseñanzas del Concilio Vaticano II, constituye una llamada a la responsabilidad cristiana ante el presente y el futuro de nuestra sociedad.

Celebraremos diversos actos culturales y religiosos de ámbito diocesano o supradiocesano que nos ayuden a conocer mejor nuestro pasado con la mira puesta en las grandes tareas evangelizadoras que la Iglesia debe llevar a cabo en nuestro tiempo. La nueva evangelización a la que el Papa nos invita requiere una renovación espiritual profunda, en la que podemos aprender mucho de los grandes santos, de los misioneros, de los teólogos y juristas que supieron ser fieles al Evangelio en su tiempo.

En nuestros documentos «Testigos del Dios vivo», «Cristianos en la vida pública» y «Constructores de la paz» así como en el plan de acción de la Conferencia Episcopal «Anunciar a Jesucristo en nuestro mundo con obras y palabras», hemos expuesto cuales son las tareas más urgentes y cual debe ser la presencia pública de la Iglesia en nuestra sociedad.

Nuestra Iglesia, en esta hora de España, al recordar personas y acontecimientos importantes de la historia de nuestra fe, se siente llamada a vivir y promover para nuestra época una cultura de la fraternidad, de la solidaridad, de la justicia y de la paz, del diálogo, del desarrollo integral de la persona humana, según las enseñanzas del Concilio Vaticano II.

Agradecemos a Su Santidad Juan Pablo II el explícito y reiterado reconocimiento público que en tantas ocasiones ha hecho de la historia de la Iglesia en España y su proyección misionera no sólo cuando ha visitado nuestro país sino también en tantos lugares de América y aún de Asia y de Africa a donde le ha llevado su afán apostóli-

co: « Esta historia, a pesar de las lagunas y errores humanos, es digna de toda admiración y aprecio. Ell adeber servir de inspiración y estímulo para hallar en el momento presente las raíces profundas del ser un pueblo. No para hacerle vivir en el pasado, sino para ofrecerle el ejemplo a proseguir y mejorar en el futuro.

No ignoro, por otra parte, las conocidas tensiones, a veces desembocadas en choques abiertos, que se han producido en el seno de vuestra sociedad y que ha estudiado tantos escritores vuestros.

En este contexto histórico-social, es necesario que los católicos españoles sepáis recobrar el vigor pleno del espíritu, la valentía de una fe vivida, la lucidez evangélica iluminada por el amor profundo al hombre hermano. Para sacar de ahí fuerza renovada que os haga siempre infatigables creadores de diálogo y promotores de justicia, alentadores de cultura y elevación humana y moral del pueblo. En un clima de respetuosa convivencia con las otras legítimas opciones, mientras exigís el justo respeto de las vuestras». (Juan Pablo II, 31 de Octubre de 1982, en el aeropuerto de Barajas, Madrid).

---

(1) J. VIVES, Concilios visigóticos e hispano-romanos, Barcelona-Madrid 1963, Concilio III de Toledo, p. 107-108; MANSI 9, 1005, en Historia de la Iglesia en España, dirigida por RICARDO GARCIA VILLOSLADA, t. I, p. 413, ed. BAC, Madrid 1979).

(2) Cfr. Historia de la Iglesia en España dirigida por RICARDO GARCIA VILLOSLADA, introducción general p. XLII-XLIX.

A PROPOSITO DE «LA ULTIMA TENTACION DE CRISTO»

Notas de la Comisión Episcopal de Medios de Comunicación Social

La proyección de la película «La última tentación de Cristo» viene provocando en todas partes fuertes controversias, en algunas ocasiones no exentas de violencia.

Ahora que la película va a ser estrenada también en las pantallas españolas, parece oportuno, y hasta obligado, que digamos una palabra para testimoniar la verdad de la fe y en atención a las muchas personas que esperan una orientación de este asunto.

Si manifestamos en esta ocasión nuestro parecer es porque «La última tentación de Cristo» afecta al núcleo central de la fe de los cristianos: la condición humana y divina de Jesús.

Así pues, contando con suficiente conocimiento del filme y con el asesoramiento de nuestros teólogos y críticos cinematográficos que lo han visionado, los Obispos miembros de la C.E. de Medios de Comunicación Social manifestamos lo siguiente:

1.- La imagen que el filme ofrece de Jesús no se ajusta a las fuentes y, en particular, a los evangelios. Es la versión cinematográfica de una novela anterior cuyo autor se distancia ya notablemente de los relatos evangélicos, interpretándolos con amplio margen de fantasía. Por consiguiente, no puede decirse que «La última tentación de Cristo» presente al Jesús de la fe o de la tradición cristiana, sino a un personaje literario notoriamente distinto.

2.- Más en concreto, la película falsea la personalidad de Jesús de Nazaret, su condición de Dios y hombre verdadero en que creemos los cristianos. Desfigura, igualmente, el alcance de su misión y aun su propia conciencia mesiánica. Incluso distorsiona notablemente aspectos esenciales de su mensaje. Todas estas licencias resultan hirientes y ofensivas para los sentimientos cristianos: los mismo que las escenas de esa supuesta última tentación, de carácter sexual, que gratuitamente se le atribuye a Jesús y que contrasta con su conducta y con sus enseñanzas. La particular expresividad de las imágenes cinematográficas y la burda exposición de una pretendida intimidad de Jesús, hacen particularmente rechazable la última parte del filme.

3.- Lamentamos, en consecuencia, que la figura de Jesús resulte maltratada, sin el respeto que su nombre y su misión merecen a todos los cristianos. Lamentamos las mani-

pulaciones de algo que, como la vida y las enseñanzas de Jesús, pertenece a lo mejor del patrimonio de toda la Humanidad; tales manipulaciones significan una agresión objetiva a los valores sagrados de la fe y a la conciencia de los creyentes. Y no sólo lo lamentamos sino que protestamos con firmeza por la difusión de esta obra. La libre expresión de las ideas tiene su límite, precisamente, en el respeto debido a los sentimientos y a las creencias de los demás.

4.- Finalmente pedimos y esperamos que los cristianos y cuantos respetan la figura de Jesús rechacen esta película. Esperamos también que al manifestar su legítimo rechazo o su descontento lo hagan sin recurrir a forma alguna de violencia sino dando siempre testimonio de firmeza, de respeto a los demás y de civismo.

Madrid, 7 de octubre de 1988

Joan Martí Alanís, Presidente, Obispo de URGELL

José maría Cirarda, Arzobispo de PAMPLONA

Antonio Montero, Obispo de BADAJOZ

Teodoro Ubeda, Obispo de MALLORCA